

РОЗРОБКА МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ

Ю. О. НАБАТОВА, асистент

(Запорізький національний технічний університет)

Анотація. Досліджено існуючі методичні підходи до формування стратегії ресурсозбереження на підприємствах машинобудівного комплексу. Виокремлено переваги й недоліки кожного з існуючих методик формування стратегії ресурсозбереження на підприємствах машинобудівного комплексу в сучасних економічних умовах. Встановлено необхідність формування оптимального варіанта організаційно-економічного механізму ресурсозбереження на підприємствах машинобудівного комплексу. Запропоновано дерево цілей удосконалення організаційно-економічного механізму формування стратегії ресурсозбереження на підприємствах машинобудівного комплексу.

Ключові слова: підхід, методичний, стратегія, ресурсозбереження, підприємство, машинобудування.

Поняття ресурсозбереження багатоаспектне і може проявлятися, а саме з боку суспільно необхідної праці – зменшення витрат на випуск продукції, зростання норми прибутку, поліпшення стану навколишнього природного середовища, з боку підприємства – у вигляді енергозбереження, матеріалозбереження, працезбереження.

На нашу думку, ресурсозбереженням слід розуміти як прогресивний напрям використання ресурсного потенціалу підприємства, безперервний процес економії на всіх етапах виробничо-господарської діяльності, який забезпечить зменшення витрат виробництва, зростання виробництва продукції, зменшення собівартості при тій самій кількості використання ресурсів, сировини та палива. Також слід зазначити, що ресурсозбереження – це наукова, комерційна, організаційна та інформаційна діяльність, яка спрямована на раціональне та комплексне використання всіх видів ресурсів підприємства з врахуванням існуючого стану НТП та стану навколишнього природного середовища.

У процесі ресурсозбереження на підприємстві використовується комплекс організаційно-технічних заходів, методів і процесів,

які спостерігаються на всіх стадіях життєвого циклу продукту.

Беручи до уваги багатоаспектність і багатовірність поняття «ресурсозбереження», зауважимо, що воно має такі прояви, як: сфера економічної діяльності суспільства – організаційно-економічна система; процес раціонального використання всіх видів ресурсів; результат – сума всіх видів ефекту.

Проблемні питання управління розвитком ринку ресурсозбереження в Україні досліджували такі вітчизняні науковці: І. М. Сотник, Ю. О. Мазін [1]. Ресурсозберігаючі технології на внутрішньому ринку України: проблеми просування та способи їх вирішення досліджували М. І. Сотник, І. М. Сотник [2]. І. М. Сотник досліджував також проблеми оцінки ефективності ресурсозбереження на рівні підприємства та стратегії управління ресурсозбереженням: соціо-еколого-економічні аспекти [3, 4].

Базою для прийняття управлінських рішень у ході формування стратегії ресурсозбереження повинні слугувати показники ефективності управління ресурсозбереженням, а саме: показники, що відображають міру використання ресурсів підприємства. Традиційно ефектив-

ність діяльності підприємства оцінює система економічних показників, що комплексно характеризують абсолютні та відносні результати його діяльності, серед яких виокремлюють прибуток, обсяг валової продукції, обсяг реалізованої продукції, показники ефективності використання всіх видів ресурсів підприємства, показники рентабельності, розмір економії певного виду ресурсу або загальна економія від зниження собівартості продукції, що випускається [1].

Більшість авторів визначають такі групи показників, які характеризують ефективність використання ресурсів підприємства [2, с. 192]:

- 1) узагальнюючі показники ефективності діяльності підприємства;
- 2) показники ефективності використання трудових ресурсів;
- 3) показники ефективності використання виробничих фондів;
- 4) показники використання фінансових ресурсів.

Н. В. Мельничук додає до цього переліку показники ефективності використання матеріальних ресурсів, обігових коштів і капітальних вкладень підприємства [3].

Крім часткових показників ефективності використання ресурсів, необхідно використовувати показник, що зможе узагальнити інформацію про рівень ресурсозбереження на підприємстві та допоможе прийняти відповідне його значенню управлінське рішення з ресурсозбереження.

В економічній літературі [4] зазначається, що показником, який дає таку інформацію, є прибуток підприємства. Безумовно, прибуток є узагальнюючим показником, який характеризує фінансові результати діяльності. Проте рівень прибутку залежить у першу чергу від того, наскільки продукція, що випускається, задовольняє попит споживача, а також від її собівартості та кількості, продуктивності праці, ступеня використання виробничих фондів.

Тому прибуток не завжди може бути узагальнюючим показником, бо зростання прибутку може відбуватися не тільки за рахунок більш ефективного використання ресурсів підприємства, а якщо підприємство є монополістом на певному ринку. Унаслідок цього

для найбільш об'єктивної оцінки ресурсозбереження доцільно прийняти таку економічну категорію як ефективність заходів із ресурсозбереження.

Ефективність роботи підприємства являє собою комплексне відображення кінцевих результатів використання до оцінки ефективності заходів з ресурсозбереження на машинобудівному підприємстві, тому ефективність слід розуміти як досягнення поставлених цілей у найкоротші строки й з мінімальними витратами виробничих ресурсів.

Для вибору оптимального варіанта організаційно-економічного механізму ресурсозбереження необхідно обґрунтувати ефективність здійснюваних заходів (F):

$$F = (X_1, X_2, X_3, \dots, X_n; Y_1, Y_2, Y_3, \dots, Y_n; C_1, C_2, C_3, \dots, C_n) \rightarrow \max, \quad (1)$$

де $X_1, X_2, X_3, \dots, X_n$ – показники ресурсозбереження;

$Y_1, Y_2, Y_3, \dots, Y_n$ – фактори, що впливають на організаційно-економічний механізм ресурсозбереження.

Можливості вибору X_j завжди обмежені зовнішніми щодо системи умовами, параметрами. Система обмежень:

$$\text{qr}(X_1, X_2, X_3, \dots, X_n; Y_1, Y_2, Y_3, \dots, Y_m; C_1, C_2, C_3, \dots, C_1) \{ \leq \} 0. \quad (2)$$

Вона описує внутрішні технологічні та економічні процеси функціонування й розвитку виробничо-економічної системи, а також процеси зовнішнього середовища, які впливають на результат діяльності системи.

Системний аналіз передбачає використання методу дерева цілей з метою перевірки ефективності пропонувані заходів. Побудова дерева цілей полягає в структуризації проблеми (рис. 1).

Отже, основою стратегії [4, с. 211] успішної діяльності з ресурсозбереження на вітчизняних машинобудівних підприємствах є оптимальне використання наявних ресурсів

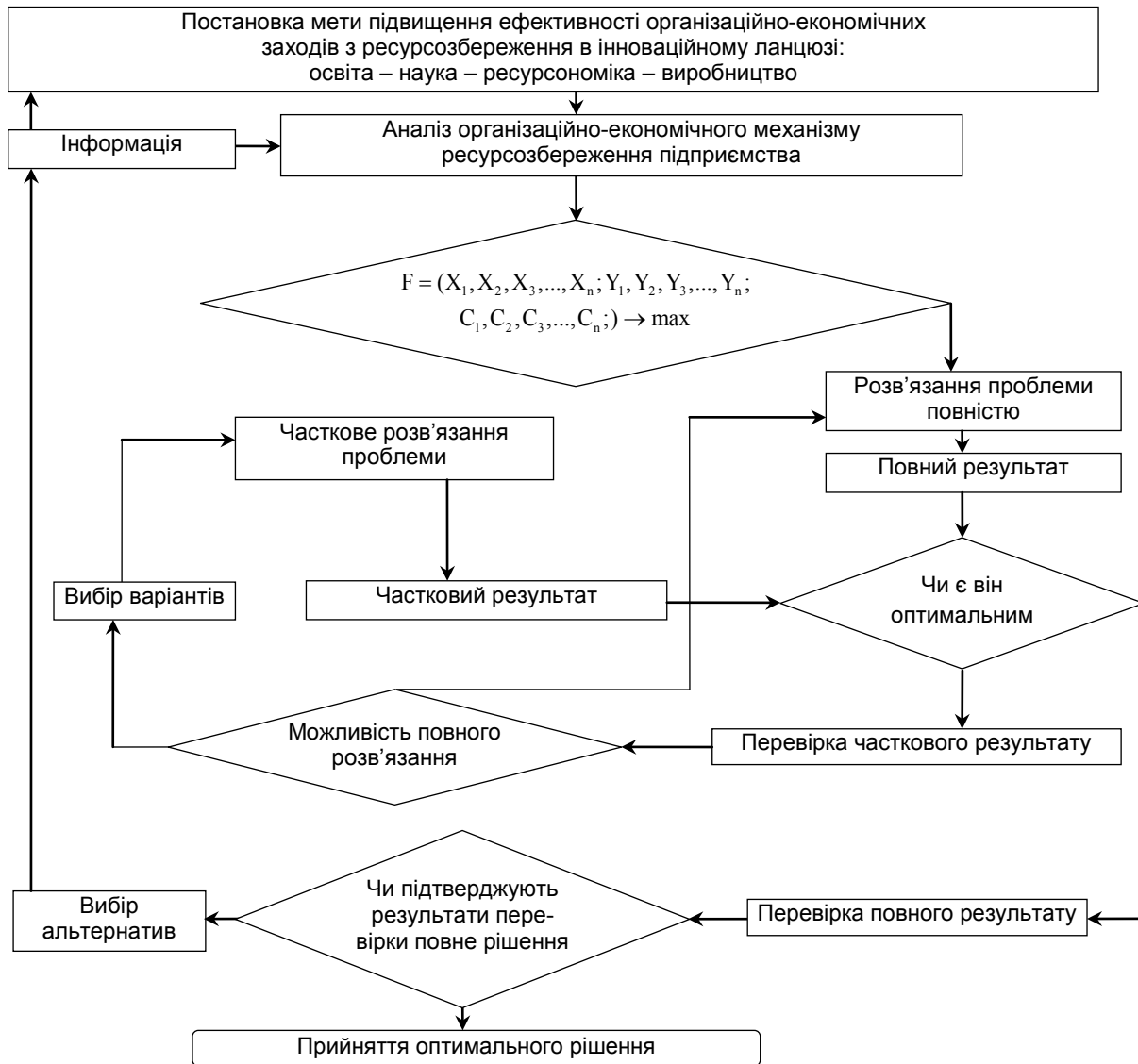

Рис. 1. Побудова дерева цілей удосконалення організаційно-економічного механізму ресурсозбереження підприємств машинобудівного комплексу

відповідно до вимог, що висувують до виробництва продукції, робіт і послуг.

Процес управління ресурсозбереженням є складовою частиною управління підприємством, а оскільки підприємство є системою елементів, то й управління ресурсозбереженням слід розглядати з погляду системного підходу.

Оскільки процес ресурсозбереження являє собою комплексне явище, яке проникає у всі сфери діяльності підприємства, то, на нашу думку, розглядати сутність управління ресурсозбереженням слід із погляду системного підходу, суть якого полягає у науковому

обґрунтуванні цілей, стратегій і заходів, що мають забезпечити підприємству досягнення поставлених цілей, сприяти його подальшому функціонуванню та розвитку при обмежувальних умовах внутрішнього та зовнішнього середовища та при забезпеченні умов раціонального використання ресурсів підприємства.

Правильно підібрані методи управління ресурсозбереженням на підприємстві допоможуть знизити матеріалоємність виробництва та скоротити час і зусилля під час вибору, обґрунтування та реалізації управлінських рішень.

Створення ефективного механізму ресурсозбереження є важливим завданням, оскільки він має забезпечити високу ефективність ресурсоспоживання підприємства як на етапі формування ринкових відносин, так і за умови повноцінного функціонування інститутів економіки. Отже, кінцева мета і завдання економічної діяльності підприємства полягають у намаганні задовольнити різні його потреби в умовах обмеженості виробничих ресурсів. Актуальним є визначення механізму управління ресурсозбереження на підприємстві в умовах ринкових відносин. Відтак, необхідність механізму управління ресурсозбереження полягає у досягненні певного збільшення реалізації продукції за умови незмінних або менших витрат матеріальних ресурсів, зменшення її собівартості, зростання прибутку, повнішого використання потенційних господарських потужностей і поліпшення ділової активності підприємства в умовах ринкових відносин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сотник І. М. Управління розвитком ринку ресурсозбереження в Україні: проблеми і перспективи [Електронний ресурс] / Сотник І. М., Мазін Ю. О. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2011_1/3.pdf. – Назва з екрана.
2. Сотник М. І. Ресурсозберігаючі технології на внутрішньому ринку України: проблеми просування та шляхи їх вирішення / М. І. Сотник, І. М. Сотник // Механізм регулювання економіки. – 2007. – Вип. 4. – С. 191–195.
3. Мельничук Н. В. Оцінка ефективності ресурсозбереження на рівні підприємства [Електронний ресурс] / Мельничук Н. В. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vnuvgr/ekon/2011_4/Vek5627.pdf. – Назва з екрана.
4. Сотник І. М. Управління ресурсозбереженням: соціо-еколого-економічні аспекти: монографія / І. М. Сотник. – Суми: Вид-во СумДУ, 2010. – 499 с.

Ю. А. Набатова, ассистент (Запорожский национальный технический университет). **Разработка методических подходов до формирования стратегии ресурсосохранения предприятий машиностроения.**

Аннотация. Исследованы существующие методические подходы до формирования стратегии ресурсозбережения на предприятиях машиностроительного комплекса. Выделены преимущества и недостатки каждого из существующих методик формирования стратегии ресурсозбережения на предприятиях машиностроительного комплекса в современных экономических условиях. Установлена необходимость формирования оптимального варианта организационно-экономического механизма ресурсозбережения на предприятиях машиностроительного комплекса. Предложено дерево целей совершенствования организационно-экономического механизма формирования стратегии ресурсозбережения на предприятиях машиностроительного комплекса.

Ключевые слова: подход, методический, стратегия, ресурсосохранение, предприятие.

Y. A. Nabatova, assistant (Zaporozhye National Technical University). **Development of methodical approaches before formation of strategy of resource-saving of the enterprises of mechanical engineering.**

Summary. Investigational existent methodical approaches are to forming of strategy of maintenance of resources on the enterprises of machine-building complex. Advantages and defects are distinguished each of existent methodologies of forming of strategy of maintenance of resources on the enterprises of machine-building complex. in modern economic terms. The necessity of forming of optimal variant of organizationally-economic mechanism of resource-saving is set on the enterprises of machine-building complex. The tree of aims of perfection of organizationally-economic mechanism of forming of strategy of maintenance of resources is offered on the enterprises of machine-building complex

Keywords: approach, methodical, strategy, resource conservation, machinery.